

Miljödepartementet
103 33 Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se
m.kemikalieenheten@regeringskansliet.se

Remissvar om Promemorian Producentansvar för bilar respektive däck – nya regler för att genomföra EU:s avfallsdirektiv

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen lämnar övergripande synpunkter som syftar till att stärka incitamenten för substitution av kemiska ämnen som kan försvåra återanvändning och återvinning

- Prioritering av och information om ämnen med egenskaper som är farliga och särskilt farliga för hälsa och miljö
- Differentiering av avgifter baserat på kemiskt innehåll för att öka den miljöstyrande effekten
- Behov av att för däck inkludera begreppet farliga ämnen samt informationskrav motsvarande det som finns för bilar

Synpunkter

Kemikalieinspektionen lämnar övergripande synpunkter på aspekter som är relevanta att belysa och ta hänsyn till i fortsatt utveckling av producentansvar för bilar och däck. Synpunkterna syftar till att ge starkare incitament för substitution av kemiska ämnen som kan försvåra återanvändning och återvinning av uttjänta bilar och däck ur perspektivet hälso- och miljörisker.

Begreppet farliga ämnen

Enligt 6 § i förslag till förordning om producentansvar för bilar avses med begreppet *farliga ämnen* alla ämnen som enligt bilaga I till förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (hädanefter CLP-förordningen)¹ uppfyller kriterierna för de faroklasser som är listade i den föreslagna bestämmelsen. Bland faroklasserna finns både egenskaper som kan vara problematiska ur processynpunkt och sådana som kan ge upphov till toxikologiska effekter på människa och miljö.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006.

Innehåll av farliga ämnen kan påverka hanteringen kopplat till återanvändnings- och återvinningsbarheten på olika sätt beroende på om de har egenskaper som kan störa processer eller ge toxikologiska effekter. Kemikalieinspektionen anser att det kan behöva förtydligas i förhållande till producentansvaret.

Vidare finns den så kallade kandidatförteckningen som listar ämnen med särskilt farliga egenskaper för hälsa och miljö, även kallade SVHC-ämnen (substances of very high concern), i enlighet med artikel 59.1 i förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (hädanefter Reach-förordningen)². Vilka ämnen som ska tas upp på kandidatförteckningen framgår av artikel 57 i Reach-förordningen och omfattar ämnen med egenskaper såsom cancerframkallande, mutagena eller reproduktionsstörande eller ämnen som är svårnedbrytbara, bioackumulerande och toxiska eller mycket svårnedbrytbara och bioackumulerande. Även ämnen som inger motsvarande grad av betänklighet, som till exempel hormonstörande ämnen, kan omfattas. Ämnen med den här typen av egenskaper identifieras också som särskilt farliga inom det svenska miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

Det pågår just nu en översyn av CLP-förordningen med förslag på tillägg av ytterligare faroklasser. Även dessa faroklasser kan behöva beaktas inom en snar framtid med avseende på producentansvaret och differentierade avgifter.

Långlivade organiska föroreningar (Persistent Organic Pollutants, POPs) är särskilt farliga miljögifter som är skadliga i låga koncentrationer, som är svåra att bryta ner och som dessutom sprids långt från utsläppsplatsen. Inom EU är dessa ämnen reglerade i förordning (EU) nr 2019/1021 om långlivade organiska föreningar (hädanefter POPs-förordningen)³. POPs-förordningen förbjuder eller begränsar tillverkning och användning av POPs-ämnen samt innehåller bestämmelser om POPs-ämnen som bildats oavsiktligt och om avfallshantering och miljöövervakning.

Kemikalieinspektionen anser att särskilt farliga ämnen, inklusive svårnedbrytbara miljögifter, behöver uppmärksammas och prioriteras för substitution, exempelvis genom differentierade avgifter.

Information

För varor som innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett särskilt farligt ämne som finns upptaget på kandidatförteckningen till Reach-förordningen finns också särskilda informationskrav i artikel 33 i förordningen. Ytterligare särskilt farliga ämnen kan tillkomma.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föroreningar.

Enligt 33 § i förslag till förordning om producentansvar för bilar ska en producent tillhandahålla upplysningar till avfallsinnehavare om farliga ämnen som behövs för att underlätta återanvändning och återvinning. Kännedom om innehåll av kemiska ämnen ger viktiga förutsättningar för att främja ökad återanvändning och materialåtervinning. I avsnitt 4.5.2 framgår att fler komponenter sannolikt skulle kunna återanvändas om bildemonterarna fick bättre information från producenterna. Branschens behov av information är ett skäl till utökade informationskrav i syfte att öka återanvändningen. Även försäkringsbolag bör omfattas av krav på information för att öka omhändertagandet från krockskadade bilar.

Tillverkare, importörer och distributörer av varor måste anmäla förekomst av särskilt farliga ämnen i sina varor till den så kallade SCIP-databasen hos Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa). Databasen har etablerats under direktiv 2008/98/EG om avfall (hädanefter avfallsdirektivet)⁴. Genom SCIP-databasen möjliggörs att information om innehåll av särskilt farliga ämnen finns tillgänglig genom en varus eller ett materials hela livscykel, inklusive avfallsledet. Informationen i databasen finns tillgänglig för exempelvis avfallshanterare och konsumenter.

Kemikalieinspektionen anser att god tillgång på information om kemiskt innehåll främjar en ökad återanvändnings- och återvinningsbarhet av de material som ingår i bilar och däck och att system för informationsöverföring och transparens bör vidareutvecklas. Till exempel kan det utredas hur SCIP-databasen kan användas och komma till nytta inom producentansvaren.

Differentierade avgifter

Av avsnitt 3.3. framgår att de allmänna minimikraven för producentansvar ska bidra till att kostnaderna för hantering av uttjänta produkter inkluderas i produktpriserna och ge incitament för producenterna att, när de utformar sina produkter, i högre grad beakta möjligheter till materialåtervinning, återanvändning och reparation och förekomsten av farliga ämnen. EU:s avfallsdirektiv ger möjlighet till en anpassning av de ekonomiska bidrag som producenterna ska betala för avfallshanteringen, med hänsyn tagen till hållbarhet, reparerbarhet, återanvändbarhet och återvinningsbarhet. För att främja hållbara lösningar och stärka möjligheterna att producera material och varor som är säkra att återanvända och återvinna anser Kemikalieinspektionen att särskilt farliga ämnen bör fasas ut. Då innehåll av särskilt farliga ämnen kan påverka återvinningsbarheten kan exempelvis en differentierad avgift fungera som ett incitament för utfasning av särskilt farliga ämnen som ett första steg samt att generellt sett minska exponeringen för farliga ämnen som ett andra steg. En differentierad avgift är ett sätt att öka den miljöstyrande effekten och kan användas som ett mer långtgående verktyg för att främja en medveten design som inkluderar aspekter som påverkar avfallshanteringen, inklusive kemikalieanvändning. En differentierad avgift stärker också tillämpningen av att förorenaren betalar samt ökar styrningen mot substitution. Att producenter ska behandlas lika och att förorenaren ska betala är viktiga principer och med tydliga regler behandlas alla lika.

⁴ Europaparlamentets och rådets 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv.

Kemikalieinspektionens substitutionsverktyg PRIO⁵ kan användas som stöd vid utveckling av differentierade avgifter. Informationen i SCIP-databasen kan också användas som grund.

Elbilar och elbilsbatterier

Branschen upplever en osäkerhet när det gäller hur en övergång mot fler elbilar kommer att påverka bils-krotningsföretagen. Elbilarna kräver en annan process för demontering och återvinning, men även återanvändning kan komma att påverkas. Kemikalieinspektionen har sett indikationer på förekomst av PFAS i elbilsbatterier, och att batterikonstruktionen ofta hålls hemlig, vilket behöver tas hänsyn till vid demontering och återvinning för att inte orsaka förorening. Det har även visats att det vid brand i elbilsbatterier kan bildas vätefluorid i halter som kan utgöra en risk.

Ekonomisk aktör och återanvändning

I förslag till förordning om producentansvar för bilar är det otydligt vem som ska anses ha producentansvaret om en aktör på marknaden återtillverkar en bil av avfall och/eller andra komponenter. Begreppet ”återanvändning” kan därför behöva finnas med i definitionen av en ekonomisk aktör i förslag till 5 § i den förordningen. Begreppet kan även behöva förtydligas i förhållande till begreppet producent.

Däck

Kemikalieinspektionen anser att begreppet farliga ämnen samt informationskrav motsvarande det som finns i 6 § och 33 § i förslag till förordning om producentansvar för bilar också bör införas i förslag till förordning om producentansvar för däck (utöver det som omnämns i 16 §). En differentierad avgift som ett miljöstyrande verktyg, och inte bara utifrån andra typer av parametrar såsom storlek och produktionsland, kan vara relevant även inom producentansvaret för däck. Promemorian lyfter att eftersom däck inte har en unik märkning samlas det även in däck från icke anslutna producenter och däck som egentligen faller utanför producentansvaret. Utveckling av ett märkningssystem skulle kunna vara ett sätt att också främja ökad information om innehåll av kemiska ämnen.

I detta ärende har generaldirektören Per Ångquist beslutat. Emma Westerholm har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Anne-Marie Johansson och Erik Gravenfors deltagit.

Per Ångquist

Emma Westerholm

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte signerat.

⁵ [Prio - Kemikalieinspektionen](#)